

De publieke poortwachter

Auteur(s):

Reitsma, A.M.

Verschenen in:

ESB, 84e jaargang, nr. 4232, pagina 889, 3 december 1999

Rubriek:

Van de redactie

Trefwoord(en):

De controverse tussen kabinet en sociale partners over de uitvoering van de sociale zekerheid, heeft betrekking op drie aspecten van die uitvoering; de uitkeringsverzorging, de premie-inning en de claimbeoordeling (beoordeling van recht op uitkering). Deze zullen worden ondergebracht bij één publiekrechtelijke organisatie, het Uitvoeringsorgaan Werknemersverzekeringen. Bij de sociale partners berust straks (ten dele) de verantwoordelijkheid voor reïntegratie vanuit de WAO. Zij kunnen private reïntegratiebedrijven contracteren die dit traject uitvoeren.

Het voorstel is een koerswijziging ten opzichte van de suwi-nota, eerder dit jaar, waarin nog werd voorgesteld de claimbeoordeling door publieke Centra voor Werk en Inkomen te laten lopen en de uitvoering via de private uitvoeringsinstellingen (uvi's). Opdrachtgevers van de uvi's waren de sociale partners.

Nog verder wijkt het voorstel af van de voorstellen van de sociale partners, die daar nu zo boos naar verwijzen. Ook in hun voorstellen waren zij zelf opdrachtgevers van de concurrerende uvi's, maar daarnaast zou ook de claimbeoordeling door een van de markt afgeschermd onderdeel van deze uvi's worden uitgevoerd. Sociale partners hielden zo het in de werknemersverzekeringen omgaande 'eigen geld' vanaf het beroep daarop tot en met de uitstroom door reïntegratie, in eigen hand.

Dit lijkt in eerste aanleg niet zo gek. Het in één hand brengen van de toelatingstoetsing, de premie-inning en de uitvoering vermindert transactiekosten ten opzichte van modellen waarin claimbeoordeling gescheiden is van de uitvoering en kan via optimale afstemming van instroom en uitstroom door de verzekeraar, de doelmatigheid bevorderen¹. De concurrentie tussen uvi's zorgt voor lage uitvoeringskosten.

Toch zijn er redenen aan te voeren waarom de keuze van Klaas de Vries voor publieke en gecentraliseerde uitvoering van deze taken, beter is.

Ten eerste zijn er de schaalvoordelen van centrale uitvoering van de uitkeringsadministratie en premie-inning. Wanneer deze schaalvoordelen de mogelijke voordelen van concurrentie tussen uvi's overtreffen, is er een argument voor een natuurlijk monopolie. Bovendien wees de praktijk uit dat de uitvoeringsorganisaties slecht functioneerden terwijl het overstappen van de ene uitvoerder naar de andere zo moeizaam kan zijn dat de markt niet effectief concurrentie afdwingt (zie het artikel van [van den Brink en Bergsma](#) in deze *esb*. Aan voordelen lijkt niet veel verloren.

Het belangrijkste aspect is echter de beoordeling van de toelating tot de werknemersverzekeringen. In 1993 constateerde de commissie-Buurmeijer dat de sociale partners het beroep op deze verzekeringen ontoelaatbaar hadden laten toenemen. De inmiddels ingevoerde prikkels ter vermindering van dit beroep vormen nog steeds geen waterdichte barrière tegen een te grote instroom en private claimbeoordeling daarmee evenmin.

Wat zijn de risico's? De kosten die werkgevers door een ruimhartige toelating tot de WAO dragen, in de vorm van een verhoging van de verzekeringspremie (geregeld in de wet Pemba) worden niet sterk genoeg gevoeld door de mogelijkheid tot herverzekering van de kosten of zij zijn niet per bedrijf maar per sector gedifferentieerd². Een bijkomend probleem is dat de reïntegratie van zieken en WAO-ers na twee jaar in principe niet meer bij het bedrijf ligt; het dienstverband wordt dan verbroken en de baten van latere integratie worden niet meer direct gevoeld.

Wanneer financiële prikkels niet voldoende voelbaar zijn, de kosten van beroep op de WAO of de baten van een beperkt beroep niet volledig worden geïnternaliseerd, kan het beroep van een individueel bedrijf op de verzekering te hoog worden. Het is dan goed een organisatie te hebben die ook het belang van derden mee kan nemen. Dit leidt uiteindelijk tot lagere premies.

De meest voor de hand liggende tegenwerping hierop is dat de overheid evenmin een prikkel heeft om doelmatig te beoordelen. Dat de overheid echter, ook zonder druk van de markt, wel degelijk strikt kan zijn, blijkt uit aspecten van de huidige ontslagwetgeving.

Nederland kent voornamelijk twee wijzen om de arbeidsverhouding, anders dan via ontslag op staande voet, te beëindigen: vergunning van de Regionaal Directeur van de Arbeidsvoorziening (RDA) tot het verlenen van ontslag of ontbinding via de Kantonrechter. Over het algemeen is de publiekrechtelijke toetsing door de RDA, wiens richtlijnen komen van de Minister van SZW, strenger dan die welke worden gehanteerd in een civielrechtelijke toetsing van de Kantonrechter. De RDA wordt namelijk geacht oog te hebben voor het

arbeidsmarktbelang, concreet: te zorgen dat het beroep van zwakke categorieën werknemers op de verzekeringen niet te groot wordt of dat een collectief ontslag geen mogelijke verstoring van de lokale arbeidsmarkt vormt. De Kantonrechter hoeft deze belangen niet te verdisconteren. Nu is vast te stellen dat het aantal malen dat de RDA een ontslag weigert, hoger ligt dan het aantal malen dat de Kantonrechter ontslag verbiedt ³. De overheid kan dus wel degelijk de strenge poortwachter zijn die op de markt gezocht werd. Zo kan de Vries met zijn schaalvoordelen en zijn strenge wachters wellicht meer van het eigen geld van de sociale partners besparen, dan zijzelf

¹ L.J.M. Aarts e.a., [Vijf jaar na Buurmeier](#), *ESB*, 12 juni 1998, blz. 472-476.

² Aarts e.a., op. cit, blz. 474 en het eerdergenoemde artikel van [van den Brink en Bergsma](#) in deze *ESB*.

³ Zie bijvoorbeeld W.H.J. Hassink, A.M. Reitsma, W.B. Roorda, *Gedwongen ontslag via Kantonrechter of RDA; een economische analyse*, SMA, oktober 1998, blz.444,.